

PROTESTÁNS NÉPISKOLAI KÖNYVEK TÁRA.

I. SZÁM.

ABC és Olvasókönyv

SZERKESZTETTÉK

KAPI GY., Papp J. és Posch L.

• Ara kötve 22 krajczár. •

E 1975

1987 JUN 2 01

Terhíteses Dr. Kiss Áron m. h.
all. képzései tanár urnak tisztele-
tel közlésére

a szerzőt.

572.4-K
PROTESTÁNS NÉPISKOLAI KÖNYVEK TÁRA.

—→ I. SZÁM. ←—

ABC
ÉS
OLVASÓKÖNYV

SZERKESZTETTÉK

KAPI GYULA

A SOPRONI EV. TANÍTÓKÉPZŐ INTÉZET
IGAZGATÓJA

PAPP JÓZSEF

A SOPRONI EV. TANÍTÓKÉP. GYAKORLÓ-
ISKOLA VEZETŐJE

POSCH LAJOS

SOPRONI EV. TANÍTÓ.

A dunántúli ág. hitv. evang. egyházkerület népiskolai bizottsága
által elfogadott s ajánlott tankönyv.

Állami tanítóképző Budapest
Lelt. sz. 3541.
Könyvt. sz.

PAIDAGOGIUM TULAJDON
LELTÁR III 3194

BUDAPEST, 1886.

KIADJA KORNYÁNSZKY VIKTOR.

(A M. T. AKADEMIA ÉPÜLETÉBEN.)

14949

RTK 32

14949

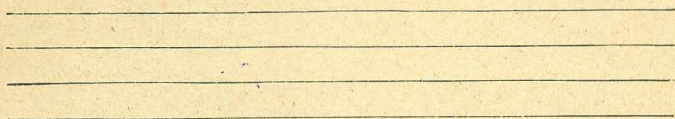
HORNÝÁNSZKY VIKTOR.

Előgyakorlatok az íráshoz.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Jegyzet: 1. Pontok. 2. Fekvő vonalak. 3. Álló vonalak. 4. Dült vonalak (felvehetők a balra dülték is). 5. Görbe vonalak. 6. Ellipszoid vonalak.

Előgyakorlatok az íráshoz.

7. *llll uu, mm mm*

8. *rrrrr, ~ ~ ~*

9. *ee eeeeeee*

llllllll

ss ss

10. *ssss*

Jegyzet: 7. Horogvonások (alsó és felső). 8. Kigyóvonások (álló és fekvő).
9. Felső kötővonások (kisebb s nagyobb). 10. Alsó- és hosszú kötővonások.

I. RÉSZ.

Irott kis betűk.

1.

i í

2.

u ú

3.

n

*in, un, ni, in-ni,
un-ni.*

4.

m

im, mi, mú.

5.

e é

*ne, nem, en-ni, men-
ni, én, mén, né-ni.*

6.

v

iv, év, vuv, vén, vin-ni,
ven-ni.

7.

r

ir, úr, ér, mer, mér, ver,
vér, rér, ir-ni, mér-ni.

8.

ü ü

ür, mü, ü-rü, rü-ni,
mér-ni, ve-rem.

9.

o ó

ón, óv, no, von, rom,
i-ró, orr.
mi von ? mi vén ?

10.

l

el, üel, ol, el, lö, lé, len,
lel, mell.

le-vél, ol-ló, vi-rül.
e lö von. né-ni mér.
mi üel?

11.

a á

ma, van, mar, varr,
ár, áll, vár, már.

i-ma, ma-ma, ó-ra,
ar-ra, al-ma, á-lom,
ma-lom, né-ma.

a ma-ma varr. a lö áll.
mi mar? mi né-ma?

12.

t

üt, üt, vet, lät, itt, ott,
tü, tö, ti, tál, tél.

ne-vet, vi-rit, ta-nül,
a-rat, tü-ró, ta-lál,
int, árt, olt.

a lét-ra áll. itt tö van.
ott a rét! ó-rám nem üt.

13.

ö ö

öt, öl, ör, ör, nö, lö, tör, tör.

ö-röm, e-rő, ve-lő, te-tő,

e-lő, ö-rül, önt, tölt.

a mol-nár ö-röl. mi-
ért ö-rül?

14.

f

fa, fü, fö, fal, fut, fül,
fi-ü, fér-fi, fo-nál,
fe-lél, fa-lu, folt, font,
fo-rint.

a fü nö. a fi-ü lo-vat
i-tat. itt folt van.

15.

b

eb, láb, rab, több, bot, bor,
bab, bub, bör, hér, bal.
ve-réb, táb-la, em-ber,
bá-tor, ba-rát, be-tü,
bim-bó, lomb.

mi a ve-réb? itt bor

te-nem. a fi-ú be-tűt ir.
a táb-la fá-ból van.

16.

2

er, ar, ír, ör, vir, nér,
mér, rér, tír, tür, für, rab.
re-ne, é-rer, me-rő, ve-
ret, ön-tör, bu-ra, ő-rir.
a rab nem bu-ra. a tő-
ban vir van. a vir i-tal.
ar ör ál-lat. ar ó-ra
ti-ret üt.

17.

S

és, ás, vas, rəs, vəs, mos,
só, sas, sűt, seb, sor, som,
sár.

á-só, me-se, vá-ros, le-ves,
ol-vas, or-só, bor-só, fest,
rest, test.

a sas e-rös. az em-ber
ás. a bor nem ser. a
le-ves for-ró. az út sá-
ros. itt füst van.

18.

h

hó, hü, hí, ház, hol, hal,
hus, hull, hat, hét, méh,
moh.

hol-ló, há-rom, ru-ha,
ha-mu, ha-mis, te-hén,
mar-ha, hant.

horr-vi-zet! a vas ne-héz.

mit hűx a ló? a hal a
víz-ben él, a te-hén há-
xi ál-lat.

19.

J

éj, új, ujj, vaj, tej, raj,
haj, baj, fej, fáj, jó, jaj,
jár, jer, jel, juh jobb, jut.
bor-ju, if-ju, var-ju, o-
laj, ma-jom, haj-nal, to-
jás, ka-jó, sajt, rojt, kajt,
rajz.

a tej fe-hér. a ru-ha új.
ülj le! jól ily! las-san
járd!

20.

g

ég, ág, rág, jég, fog, mag,
rüg, vig, vág, gar, gör,
gem.

vi-rág, me-leg, ü-veg,
gom-ba, ür-ge, reg-gel,
für-ge, gá-gog, gé-ge, gö-
rös, ing, reng, lánq, ha-
rang.

a ga-lamb a há-zon ül.
az e-gér-rág. az a-gár fut.
ne menj a jég-re!

21.

p

ép, nép, nap, sip, lap, pap,
por, pör, pár.

pa-pa, pi-pa, ár-pa, ré-
pa, pa-la, po-hár, e-per,
pá-va, ün-nep, re-pül,
talp, temp-lom.

a pil-le re-pül. a talp e-
rös. a pánt vas-ból van.
sár-gül már az ár-pa?
az é-rette-per pi-ros.

22.

d

ád, ad, lüd, vad, hid,
nád, pad, rüd, dob, dél,
dal, dör.

er-dő, hor-dó, di-ó, ud-var,
hon-véd, dár-da, ma-dár.

da-ru, zöld, rend, hold,
tércl.

a domb ma-gas. a rét
zöld. a pad rö-vid. a lud
ma-dár. a must é-des, a
hor-dó ü-res.

23.

k

ék, ök, vak, mäk, räk,
sok, makk, kö, kár, kut,
kés, kell, köd.

e-ke, ö-kör, ró-ka, kör-
te, ka-kuk, ka-lap, ka-
pu, ken-der, kom-ló, ko-sár.
a kol-dus kér. mit kér?

a fött rák ve-res. ex ko-
lomp, nem ha-rang. az
e-ső e-sik.

24.

a táb-la fe-ke-te, a kré-
ta fe-hér. a mész é-des,
mi ke-se-rü? a rét röld,
az ég kik. a vas ne-hér.
mi ne-hér még? a jég
si-ma, az út rö-gös. a kő
é-les, mi é-les még? a lő-
e-rős, mi erő-s még? a fa-
ma-gas, hát a bo-kor?

25.

a ta-ní-tó ta-nít, a fi-ú
ta-núl. a pám dol-go-

rik, ki főz? az a-ra-tó
a-rat. a mol-nár-ó-ról.
a pék süt. a kö-mi-ves é-
pit. a föld-mi-ves vet,
mit vet?

26.

az e-gér rág. az eb u-
gat. a ga-lamb búg. a
fü-le-mi-le é-ne-ke-l.
a lúd gá-gog. a ve-réb
ug-rál. az ö-kör bög. a
ka-kas ku-ko-ré-kol. a
juh le-gel. a ló fut. a ser-
tész rö-fög.

ABC és Olvasókönyv.

14949

~~RTK 32~~

II. RÉSZ.

Irott és nyomtatott kis betűk.

1.

i, í, u, ú, n, m.

i, í, u, ú, n, m.

in, ni, un, im, mi, in-ni, un-ni,
ni-ni.

2.

e, é, ü, ű, v, r.

e, é, ü, ű, v, r.

én, év, ür, mű, ér, úr, ír, ív, ví,
nem, mer, ver, vér, név, vén.
en-ni, men-ni, ve-rem, mér-ni.

én en-ném. nem mer ír-ni?

3.

o, ó, a, á, l.

o, ó, a, á, l.

ón, óv, von, rom, ma, mar, varr,
ár, rá, már, vár, ól, él, ül, ló, le,
áll, len, mell.

á-lom, ma-lom, ó-ra, al-ma, ol-ló,
vil-lám, ár-va, le-vél, né-ma.

a-ma vár már rom. ó-rám áll. a né-ni ül,
le-vél van ná-lam.

4.

ö, ő, t.

ö, ő, t.

öl, öv, ör, nő, lő, vő, öt, üt, vet,
út, rét, rút, lát, tű, tó, tőr, tál,
tél, toll, önt, ölt, tölt.

ö-röm, e-rő, ö-rül, tin-ta, tú-ró,
ve-lő, te-tő, ne-vet, a-rat, i-tal,
é-tel, ál-lat.

a ló ál-lat. a mol-nár ö-röl. ott ör áll. a
ma-ma al-mát árul. mit ne-vet ő?

5.

f, b.

rőf, fa, fű, fő, fél, fal, fon, fut,
eb, láb, rab, bub, bab, bor, bőr,
bot, bolt, lomb.

fa-lu, fi-ú, fe-lel, fu-ró, be-tű, ve-
réb, táb-la, bim-bó, fu-var, bi-
ró, ba-rát, em-ber, al-ma-fa, bo-
ro-na, tré-fa, trom-bi-ta.

van-e bim-bó a fán? a táb-lán be-tű van.
e fán al-ma te-rem. ba-rá-tom lo-vat i-tat.
mi-re va-ló a fu-ró?

6.

Z, S.

az, ez, íz, őz, víz, méz, réz, tűz,
zár, zab, ás, vés, rés, vas, mos,
só, sas, sír, seb, sár, füst, test.
me-ző, vá-ros, le-ves, bu-za, é-les,
test-vér, e-züst, a-ra-tás, zi-va-
tar, za-va-ros.

a ló se-be-sen fut. a bors e-rős. a bor-só
már fő. van-e só a le-ves-ben? az á-só vas-
ból van. a rest fi-ú nem ta-núl. a som
ve-res.

7. *h, p.* h, p.

hó, hír, húr, hív, hű, ház, hát,
hat, húz, hal, méh, ép, lép, nap,
síp, pap, por, pör, pont, pénz,
part.

há-ló, hul-lám, pu-ha, har-mat,
sep-rü, re-pül, é-pít, temp-lom,
hol-ló, te-hén, pa-ri-pa, é-pü-let,
pa-pi-ros.

a fül hall. a hal a viz-ben él. a fű har-ma-
tos. a temp-lom is-ten há-za. hét al-ma több,

mint há-rom. a hó fe-hér. hát a hol-ló? ho-
vá re-pűl a ve-réb? ho-zom már a vi-zet.
mo-som a ru-hát.

8.

j, g. **j, g.**

éj, új, ujj, vaj, zaj, haj, tej, fej,
jó, juh, jár, ég, ág, vág, víg, rág,
lóg, mag, gát, gém, gaz, jég,
gomb, ing, sajt, menj! láng.

ma-jom, paj-ta, a-gár, e-gér, var-
ga, ü-veg, ha-rang, haj-nal, raj-
zol, mo-zog, ga-bo-na, ju-ta-lom,
i-gaz-ság, le-ve-gő.

a juh a ré-ten le-gel. mi van az ü-veg-ben?
éj-jel sö-tét van. az e-gér für-ge ál-lat. a
pénz peng. a-pám már ö-reg em-ber. e vi-
rág il-la-tos.

9. *d, k.* **d, k.**

ad,ád, nád, lud, pad, tud, rúd,
híd, dal, dob, dél, dér,ék, rák,
sok, pók, makk, vak, kő, kut,
kád, kert, kard, zöld, rend, hord,
tér d.

er-dő, e-béd, ve-der, lá-da, med-
ve, ván-kos, o-kos, ká-vé, bé-
ka, ken-der, ud-var, ró-ka, ka-
kas, kő-mí-ves, is-ko-la, ka-to-
na, man-do-la, kré-ta, drá-ga,
drót.

a lud gá-gog. a vak nem lát. a si-ket nem
hall. a ma-dár é-ne-ke l. a kard é-les. az er-
dő-ről fát hor-dunk. a tin-ta fe-ke-te. a di-ó
fán te-rem.

10.

CX.

*lécz, rácz, dúcz, cxiél, cxim,
arcx, ré'-cxe, cxi-pö", a-
cxiél, cxi-cxa, cxi-
ne-ge.*

CZ.

czím, ércz, láncz, ráncz, percz,
táncz.

czu-kor, ut-cza, pi-acz, pe-recz,
czi-mer, czér-na, ke-men-cze, czi-
te-ra, ger-li-cze, ku-ko-ri-cza,
kraj-czár.

az e-gér czin-czog. a czi-cza e-ge-ret fog. a
fe-hér czi-pó jó. a czu-kor é-des. hol für-dik
a récze? a bort pin-czé-ben tart-ják. a láncz
zö-rög.

11.

CS.

ács, rács, mécs, löcs, cső,
csűr, csúcs, csi-ga, ka-lács,
macs-ka, cse-léd, csir-ke,
pa-csir-ta.

CS.

ács, csúcs, csőr, csal, csap, csép,
csont, kincs, kules, bölcs, csepp.
kecs-ke, csi-kó, fecs-ke, pa-pucs,
csiz-ma, ko-vács, pi-pacs, ki-
lincs, cser-fa, cse-rép, ka-la-pács,
csu-to-ra, fecs-ken-dő.

a ve-réb csi-ri-pel. a fecs-ke re-pül. a macs-
ka ha-mis ál-lat. az ács te-tőt csi-nál. a
kules és ki-lincs az aj-tón van. jó csi-kó-ból
jó pa-ri-pa vá-lik. mag-ról kel a cser-fa is.
csat-tog a ko-vács ka-la-pá-csa.

**csip, csip csó-ka,
vak var-jucs-ka!
jó volt-e a
kis fi-úcs-ka?**

12.

Sz.

*ész, ősz, vész, csősz, mász,
mész, sző, szép, száj, szem,
szé-na, vá-szon, fé-szek,
ko-szo-ru.*

SZ.

ősz, visz, vész, lesz, szén, szél,
szám, szánt, száll, szék, szeg, szív.
szal-ma, ra-vasz, ta-vasz, sza-
már, szo-ba, va-dász, vesz-sző,
or-szág, fej-sze, asz-tal, sze-kér,
ká-posz-ta, asz-ta-los.

a föld-mí-ves szánt. a sza-már szür-ke. mit
e-szik a sza-már? szé-nát és szal-mát. hol ka-
szál-ják a szé-nát? az asz-talt az asz-ta-los
csi-nál-ja. a kecs-ke sze-re-ti a ká-posz-tát.
a tiszt-ta szo-ba e-gész-sé-ges. a né-ma nem
tud be-szél-ni. sze-resd szü-le-i-det!

**hol-nap hol-nap majd meg-te-szem,
ma még ját-szom, i-szom, e-szem,
így szo-kott a rest be-szél-ni.**

13.

gy.

*egy, úgy, ágy, nagy, légy,
lány, fagy, gyep, gyík,
gyors, á-gyu, ki-gyó, gyü
rü, mo-gyo-ró.*

gy.

így, úgy, ágy, vagy, hegy, megy,
négy, jegy, gyár, gyúr, gyász,
völgy, gyöngy, tölgy, rongy,
gyolcs.

ma-gyar, gyer-mek, an-gyal,
gyü-szü, gyü-mölcs, gyö-kér,
hagy-ma, fagy-gyú, gyap-jú,
gyo-mor, a-gyar, a-gyag, gyuj-
tó, han-gya, fegy-ver, mo-gyo-
ró, gyöngy-vi-rág.

a kis gyer-mek gyön-ge. én ma-gyar gyer-mek va-gyok. a han-gya szor-gal-mas. a tű he-gyes. min-den fá-nak van gyö-ke-re. az á-gyú dö-rög. az asz-ta-los gya-lúl. a gyik gyor-san sza-lad. in-gem gyolcs-ból van. a ki-nek lo-va nincs, gya-log jár.

kis ál-lat a han-gya,
de nagy a szor-gal-ma,
szor-gal-mas a méh is,
dol-gos le-szek én is.

14.

ny.

*iny, fény, hány? nyár,
nyul, nyak, nyer, nyil,
a-nya, a-rany, nő-vény,
bá-rány, ve-te-mény.*

ny.

lány, köny, fény, nyél, nyel,
nyelv, nyárs, nyers, nyáj, nyes,

nyolcz, nyom, nyög, nyul, könyv,
szárny.

le-ány, ke-nyér, tá-nyér, ke-
mény, kony-ha, her-nyó, ké-
mény, asz-szony, a-rany, ki-
csiny, kö-tény, nye-reg, pony-
va, czi-gány, ka-rá-csony, cse-
res-nye, pe-cse-nye, ka-pi-tány,
szi-vár-vány, bur-go-nya.

a fa nö-vény. a her-nyó kár-té-kony. az
a-rany sár-ga. nem mind a-rany, a mi fény-
lik. i-gaz ez a ré-gi szó-lás: a meny-nyi ház,
any-nyi szo-kás. a bá-rány sze-lid. a cse-res-
nye pi-ros. a-nyám ke-nye-ret süt. a hu-szár
nye-reg-ben ül. a pe-cse-nye nyár-son sül. a
czi-gány sá-tor-ban la-kik. hány köny-ved van?

**a kis le-ány varr és köt,
kö-tő-tűt is kap ö-töt.**

15.

ty.

*pinty, ponty, konty, tyúk,
a-tya, bá-tya, gyer-tya,
ku-tya, csen-ge-tyü.*

ty.

**korty, pinty, ponty, hár-tya, kár-
tya, kez-tyü, fá-tyol, ke-tyeg,
fü-työl, haty-tyú, sar-kan-tyú,
pin-tyő-ke, bo-ros-tyán.**

a tyúk ka-par-gál. a bé-ka ku-ruty-tyol. hal-
lod ke-tyeg-ni az ó-rát? a pin-tyő-ke tar-ka
ma-dár. hol fü-työl a ri-gó? a sar-kan-tyú
peng. a ku-tya a há-zat őr-zi. a haty-tyú a
tó-ban usz-kál. es-te gyer-tyá-nál dol-go-zunk.
a-tyám va-dász, bá-tyám ha-lász.

**pity-pa-laty, én fürj va-gyok!
ha a ve-té-sek na-gyok,
ak-kor én ott jól é-lek,
de a va-dász-tól fé-lek.**

16.

ly.

*ily, oly, mély, moly, hely,
foly, lyuk, i-lyen, o-lyan,
gó-lya, ki-rály, ba-goly,
i-bo-lya.*

ly.

ily, oly, súly, hely, mély, lyuk,
puly-ka, kas-tély, go-lyó, pe-
hely, bog-lya, gu-lyás, kály-ha,
ke-vély, vá-lyu, kon-koly, se-
lyem, ge-reb-lye, fo-lyo-só, ke-
se-lyű.

a leg-el-ső ma-gyar em-ber a ki-rály. a kút
mély. a víz foly. a gó-lya ván-dor ma-dár. a
ba-goly hu-hog. az e-gér lyuk-ban la-kik. a
go-lyó göm-bő-lyű. a puly-ka mér-ges és ke-
vély. rit-ka bu-za, mely-ben kon-koly nin-csen.

**hull a dér, jön a tél,
da-ru, gó-lya, út-ra kél.**

17.

XS.

*roxs, rixs, xsir, xsák, xseb,
ró'-xsa, pa-ráxs, má-xsa,
da-ráxs, xsem-lye.*

ZS.

rozs, rizs, zsupp, zseb, zsák,
mo-zsár, dé-zsa, mor-zsa, zsi-
nór, zsin-dely, zsol-tár, zsá-lya,
má-zsa, zsu-go-ri, zsi-zsik, zsi-
dó, törzs.

a fá-nak tör-zse van. mi-kor nyi-lik a ró-zsa?
a rozs a me-zőn te-rem. a mo-zsár-ban sót
tör-nek. vi-gyázz, meg ne csip-jen a da-rázs!
mi van a zse-bed-ben? a-tyám ro-zsot vizs
a ma-lom-ba.

ta-láld ki !

**ke-rek, de nem al-ma,
pi-ros, de nem ró-zsa,
ré-tes, de nem bé-les,
kós-tol-tam, nem é-des.**

18.

ds. **ds.**

fin-dsa, lán-dsa, dsi-da.

a fin-dsa e-dény. mi-ből ké-szűl a fin-dsa?
a lán-dsa fegy-ver, szúr-ni le-het ve-le. lát-
tál-e már dsi-dás ka-to-nát?

19.

a, á, b, cz=c, cs, d, ds, e, é,

a, á, b, cz=c, cs, d, ds, e, é,

f, g, gy, h, i, í, j, k, l, ly,

f, g, gy, h, i, í, j, k, l, ly,

m, n, ny, o, ó, ö, ő, p, r,

m, n, ny, o, ó, ö, ő, p, r,

s, sz, t, ty, u, ú, ü, ű,

s, sz, t, ty, u, ú, ü, ű,

v, z, zs.

V, Z, ZS.

20. *)

fej, szem, fül, orr, száj, fog,
nyelv, haj, nyak, váll, mell, hát,
törzs, kéz, ujj, láb, térd, sark,
talp, ing, gomb, ház, fal, kulcs,
kut, víz, tűz, láng, füst, ló, eb,
lúd, tyúk, toll, csőr, szárny, fark,
rét, fű, fa, tölgy, völgy, hegy,
nyul, őz, nyár, ősz, tél, hó, jég,
ég, nap, hold, föld.

szép, jó, rossz, nagy, sok, hű,
kis, zöld, nyers; — fut, lát, hall,
szól, néz, megy, jön, ég, hull,
nyer, nyel, ver, int, tesz, fog,
hoz, szó, szánt, veszt, tart, kérd,
bánt, sért, vetsz, bánts! szánts!

21.

ó-ra, i-dő, a-pa, a-nya, á-só, ka-pa,
vitéz, madár, tojás, arany, ezüst,
mező, erő, ima, agár, ebéd, olaj,
ökör, üveg, egér, biró, pipa,

*) A 20—25. alá foglalt szavakból készíttessen a tanító kisebb mondatokat!

gyűrű, kefe, béka, furó, gyü-
szü, gyalu, malom, kenyér, bá-
rány, szamár, vadász, kerék,
czukor, huszár.

magas, erős, éles, nehéz, rövid,
hideg, meleg, kicsiny, okos, ve-
res, piros, fehér; — beszél, tanul,
ugat, arat, béget, szalad, repül.

fiú, dió, tied, mienk, kiált.

22.

er-dő, al-ma, asz-tal, ab-lak, ál-
lat, ember, gyermek, ostor, isten,
ünnep, angyal, korsó, macska,
fecske, pincze, kecske, gyertya,
hagyma, zászló, puska, szikra,
tinta, czizma, gyertya, sapka,
gazda, hangya, bástya; — temp-
lom, gondnok.

tarka, ferde, sárga, szürke, rit-
ka, sánta, tiszta, hasznos; —

járkál, ugrál, repked, fénylik,
kerget, reszket, vizsgál, nyargal,
látszik, tetszik; — hang-zik, tart-
ják, mondják, oldjuk, töltsük,
rontja, bontja.

23.

i-bo-lya, is-ko-la, ta-ní-tó, ga-bo-
na, vacsora, ugorka, temető, ele-
del, aratás, paripa, levegő, czi-
nege, katona, háboru, burgonya,
gesztenye, csengetyű, kemencze,
cseresnye, káposzta, gerenda,
szivárvány, fájdalom, sarkantyú,
pillangó, villámlás, csizmadia,
kukoricza, cserebogár, paradi-
csom.

egyenes, gondtalan, szorgalmas,

figyelmes, gömbölyű, fekete,
megmosdik, lefekszik, öltözik,
dolgozik, kalapál, simogat, vi-
lágít, énekel, kérődzik.

ki-a-bál, tieid, mieink.

24.

vas-út, viz-ár, tyúk-ól, láb-ujj,
ingujj, kardél, százöt, vaságy,
megég, fölér, megáll, feláll, elül,
nagyapa, zsebóra, vaseke, tizen-
egy, hegyalja, vízivó, vadember,
toronyőr, boreczet, ugyanez,
bükkerdő, vasajtó, kertajtó, ke-
rékagy, szépírás, gyermekész,
madárnyelv, vendégoldal, isten-
áldás, földindulás, padlásablak,
toronyóra, helyesírás.

25.

asz-szony = asszony, vessző, hosz-szú, messze, össze, vissza, rossz-szúl; any-nyi = annyi, ennyi, mennyi, fonnyad, könnyű, diny-nye; haty-tyú = hattyú, rekettye, kuruttyol; fagy-gyú = faggyú.

26.

az iskola.

mi az iskolában vagyunk; itt van a tanító is; tőle sok szépet tanulunk; az iskolában padok vannak; mi azokban ülünk; előttünk van a fekete tábla; erre a tanító krétával ír. mi van még az iskolában?

**itt vagyok már valahára,
itt vagyok az iskolába',
kis könyv van a hónom alatt,
oly jó kedvem van, haja happ!**

27.

a könyv.

mi könyvből tanulunk; a könyvnek levelei vannak; van két táblája is; a levelek papírosból vannak; a levelekre betűket nyom-

tattak; én már ismerem a betűket; tudok olvasni.

**kis könyvem, jó barátom,
veled szívesen játszom;
téged nagyon szeretlek,
sokszor kezembe veszek.**

28.

a ház.

az emberek házakban laknak; a házat építik, azért épületnek is mondjuk; a házban van szoba, konyha, kamara; mi van még a házban? a szobában van asztal, szék, ágy és szekrény; ezek bútorok; a konyhában édes anyám ebédet és vacsorát főz.

29.

a kakas.

a kakas a házban él, azért házi szárnyas; a kakasnak szép tolla és hosszú farka van; mi van a fején? a kakas este jókor elül és reggel korán fölkel; ha felébred kukorikol! hangjával az embereket is fölkelte.

**kukorikú! jó reggelt,
mond a kakas, ha felkelt;
rajta, rajta gyermekek,
ágyatokból keljetek!**

III. RÉSZ.

Irott és nyomtatott nagy betűk.

1. *V, U, Ú, Ü, Ű*
v, u, ú, ü, ű.

*Vilmos fiúnév, Vilma leány-
név. Ungvár magyar város.
Ünnepnapon templomba
megyünk.*

V, v, U, u, Ű, ú, Ü, ü, Ű, ű.

Ügyes kis lány Veronika. Vilmost Ungvárra vitte atyja. Vincze és Vendel holnap vásárra mennek. Utas embernek nem teher a kenyér. Végén csattan az ostor. Vak is talál olykor patkót. Ugat a félénk eb, de meg nem mar.

*Virágos mezőben gyöngyvirágot szedtem,
és belőle csinos bokrétát kötöttem.*

2. O, Ó, Ö, Ő, Z, Zs,
o, ó, ö, ő, z, zs.

Ottó olvas. Ödön a kertben
dolgozik. Zoltán levelet ír.
Zsófi és Zsiga jó testvérek.

O, o, Ó, ó, Ö, ö, Ő, ő, Z, z, Zs, zs.

Ollóval nem jó játszani. Zöld gyümölcsöt ne
egyél! Zabbal etetik a lovakat. Zsindelylyel
fedik a házat. Öreg embernek köszönj! Örülj
mások szerencséjén! Okos embernek minden-
hol van kelete.

Zöld faágon kis pillangó,
kis pillangó szárnya gyenge;
azért mégis messze, messze
elrepülni volna kedve.

3.

*A, a, A, á.
Antal, Ottó, Ákos és Aladár
bujósdit játszanak. Agnes
varr, Anna köt.*

A, a, Á, á.

Otthon van-e édes atyád? Aratni ment a mezőre Vincze bátyámmal. A munka nem szégyen. A ki nem dolgozik, az ne is egyék. A mely dolgot megtehetsz ma, ne halaszd azt holnapra. A mint vetsz, úgy aratsz. Addig jár a korsó a kútra, míg el nem törik.

A lud.

Volt egyszer egy lud. Annak a tolla olyan fehér volt, mint a hó. Azért igen kevélyen uszkált a tavon, mintha nem is lud, hanem hattyú volna; nyakát nyújtogatta, hogy hosszú legyen, de hiába, csak még sem lett hattyúvá! A sok veréb gúnyolódva nézte a partról, és egyre azt csiripelték:

*Akárhogy akarja a lud,
hattyúvá lenni még se tud.*

4. *Cz, cz, Cs, cs.*

*Czicxelle ritka név. Völtál-
e már Creglédén? Csütör-
tökön az erdőben voltam. Czi-
negét fogtam, hová tegyem?*

Cz, cz, Cs, cs.

Csendesen ülj az iskolában! Csufolódni nem illik. Czukrot ne rágj, elrontja fogadat. Csatába mentek a katonák. Czérnaszál nem hajókötél. Czégér nélkül is elkel a jó bor. Cseppenként a hordó is megtelik.

*Czicza, czicza, rossz czicza!
hagyj most békét, mert én ma
veled addig nem játszom,
mig a leczkém nem tudom.*

5.

S, s, Sz, sz.

*Sára virágot szed. Sándor
rendesen jár az iskolába.
Samu gyakran beteg. Szeged
nagy város.*

S, s, Sz, sz.

Senkiről rosszat ne beszélj! Szeresd szüleidet
és testvéreidet. Sopron vidékén jó bor terem.
Sárból rakja fecske a fészket. Sok kicsiny
sokra megy. Szép a rózsza s jó illatú, de bökös a
tüskéje.

Az ősz.

Ősszel a nappalok rövidebbek, mint nyáron.
A levegő hidegebb lesz. A fecske, gólya és más
madarak elköltöznek. A legtöbb gyümölcsöt ekkor
szedik. Ősszel van a szüret is. Szüret után szo-
morú lesz a kert, a mező és az erdő. A fák
levelei lehullanak, a fű és a virágok elhervadnak.

*Sárgúl már a falevél,
megfujta az őszi szél;
szomorú lett a határ,
hol van a gólya-madár?*

6.

Y, i, J, j.

*Irma és Ida már szépen
irnak. Juliska pedig jól olvas.
Jól viseljétek magatokat!
Egy Isten is szeret benneteket.*

I, i, J, j.

Öten ülünk egy padban: Imre, János, Venczel, Simon, Andor és Illés. Imre az első. Inkább légy jók közt utolsó, mint rosszak közt első. Jobb kétszer kérdezni, mint egyszer hibázni. A templom Isten háza. Szent István magyar király volt.

*Jó fecske, te korán kelsz fel,
költs fel engem holnap reggel,
kopogtasd meg az ablakot,
tudom aztán, hogy te vagy ott.*

7.

H. h.

*Csémnek Hugó a neve,
nénémnek Hermina. Kova-
siet ez a kis leány? Hídvégre.*

H, h.

Hálóval fogják a halat. Három ökröt vett édes apám, egyiknek Csákó a neve, a másikon Szilaj, a harmadiknak Virág. Ha kalács nincs, a kenyér is jó. Hazugnak akkor sem hisznek, mikor igazat mond. A ki egyszer hazudni mer, hitelt többé nem igen nyer.

A tücsök és a hangya.

Hideg tél volt. Hó fedte a mezőt. A tücsök semmi éledelt nem találhatott. Szomorúan ment a szomszédba, a hangyához, éledelt kérni.

— Hát te nem gyűjtöttél a nyáron?

— Hiszen nem értem rá!

— Ugyan mi dolgoz lehett?

— Az aratóknak kellett muzsikálnom!

— Jól van, ha nyáron muzsikáltál, most itt a tél, tánczolhatsz! Így szólt a hangya, de éledelt nem adott a rest tücsöknek.

8.

L, l, Ly, ly.

*Lajos a rétre ment. Lepkét
akart fogni. Vele ment
Lacsi is. Lajos hármát
fogott, Lacsi kettőt.*

L, l, Ly, ly.

Lina virágot szedett és elvitte Lidi nénjének. Jertek gyermekek, lapdázzunk! Lénárd legyen az adogató, Samu az ütő, Antal és Lőrincz legyenek a kifutók. Lónak négy lába van, mégis megbotlik. Lyukas ruhának tű az orvosa. Lassan járj, tovább érsz. Le ne menjen a nap haragodon.

*Légy jó, szelid, engedelmes,
az ily gyermek nagyon kedves.*

9.

E, e, É, é.

*Etelka szereti testvéreit:
Evát, Endrét és Esztert. Elek
bácsi húsvétkor meglátogatott
bennünket, nekem ostort ho-
zott, Edének kardot, Emmá-
nak babát.*

E, e, É, é.

Édes anyám, mit hoz nekem a vásárról?
Hozok, lányom, ha jó lesz, új ruhát és czi-
pőt. Engedelmes, jó leszek, így szeretnek min-
denek. Ételen, italban ne légy mértékletlen.
Étel, ital, álom, szükséges e három. Ember-
nél a munka, Istennél az áldás. Egy Iste-
nem, egy atyám, van ki gondot visel rám.

A fiú és a madár.

Egy rózsabokorban szép tarka madár fész-
kelt. A fészekben öt szép madárfi volt. Egy kis

fiú megleste az anyát, megkereste fészkrét, s el akarta szedni fiacskáit.

A kis madarak sirtak. Anyjok is sirt, s kérte a fiút: „fiúcska! ne vidd el fiaimat, lásd meghalnak szegények, ha nem lesz anyjok; aztán én is sokat búsulok.“

A fiúcska megszánta a madárkát, ott hagyta fiait. Csak egy rózsát szakasztott a fészek mellől.

10.

G, g, Gy, gy.

*Géza karácsonykor szép képes
könyvet kapott, Gyula táskát,
Gizella kötő kosárkát.*

G, g, Gy, gy.

Gábor elvesztette tollát. György megtalálta, és azonnal visszaadta neki. Gyertyát hoztam a boltból, Örzse néném meggyújtotta s megvarrta nála Gusztáv ruháját. Gyalog mentünk Gyöngyösre, kocsin jöttünk vissza. Gyapjáért szokták a juhot megnyirni.

*Géza úrfi lovagolna,
azaz hogyha lova volna;
de ha ló nincs, van pálczája,
kapja magát, fölül rája.*

11. *N, n, Ny, ny, M, m.*
Nándor szebben ír mint
Mátyás. Margit ügyeseb-
ben varr, mint Márta. Mi-
hály bácsi Nyíregyházán
lakik. Magyarország az én
házam.

N, n, Ny, ny, M, m.

Nem nyilik a rózsza télen. Nyáron fürdeni lehet, télen szánkázni. Nem jó a tűzzel játszani. Mit Jancsi nem tanúlt, nem tudja azt János. Munka után édes a nyugalom. Nem mind arany, a mi fénylik. Mézből sem jó a sok.

A mit találsz, nem a tied.

Miklós kést talált az úton. Megnézte és megörült neki, mert szép fehér nyele volt. Miklós

ezt gondolta magában: „E kést valaki elvesztette, ha gazdája akad, visszaadom neki.“

Nemsokára egy embert látott feléje tartani. Az ember a földre nézegetett, mintha valamit keresne. Miklós megkérdezte, hogy mit keres. „Egy fehérnyelű kést,“ — mondá az ember.

„Én találtam meg!“ — mondá Miklós. — Ezzel átadá a kést.

És az ember megdicsérte a becsületes fiút.

12.

P, p, B, b.

*Pali garda lesz. Péter kovács-
mesterséget tanul. Béla ka-
tona szeretne lenni.*

P, p, B, b.

Pénteken nálunk volt Piroska, holnapután Budapestre megy atyjával. Borcsa virágait öntözi a kertben. Bimbóból lesz a piros rózsa. Pünkösdkor virít már a rózsa. Pénzt adtam a koldusnak, megköszönte szépen. Nem felejtí el Pál, mit Palkó megtanúlt. Bátran czinczog az egér, ha macskát nem érez.

A karácsony.

Zivataros idő van künn. Hull a hó erősen.
Zörgeti a szél az ablakot. Vidám élet van azért
a szobában. Eljött a kis Jézus a jó gyermekekhez.
Megrakta a zöld karácsonyfát sok-sok ajándék-
kal s szép fényes gyertyákkal. Ünnepe lesz hol-
nap, Jézus születésének ünnepe.

*Boldog örömnapp derült ránk,
vigadjon szívünk, zengjen szánk ;
az egész világ vigadjon,
Isteniünknek hálat adjon.*

13.

K, k.

*Károly Bélának öcsce,
Klára Miklósnek huga.
Kálmán az én bátyám.*

K, k.

Ki korán kel, aranyat lel. Ki mint vet,
úgy arat. Ki jól kezdi, jól végzi. Kinek

kocsija nincs, gyalog jár. Kicsiny a bors, de erős. Kölcsön ad az Urnak, ki kegyelmesen ad a szegénynek. Ki Istenben bizik, meg nem csalatkozik. Ki sohasem kezd, sohasem végez.

*Kisebb nagyobb jó testvérek,
egymást mindig szeressétek.*

*Ki szüleit nem tiszteli,
azt az Isten megbünteti.*

A jószívú gyermek.

Egy szegény anyának volt egy Kálmán nevű fia. Az anya nagyon beteg lett. Ekkor így szólította meg Kálmánt: „Édes fiam! látod mily rosszúl vagyok, nem tudok fölkelni. Itt egy kis pénz, végy magadnak kenyeret.“

Kálmán elment. Az uton egy öreg koldussal találkozik. Ez megszólítja őt: „Jó gyermek! látod mily nyomorúlt vagyok, tegnap és ma nem ettem semmit.“ — Kálmán megsajnálta az öregget; örömeit odanyujtá pénzét, s egész nap éhezett.

14.

R, r.

*Róza levelet ír anyjának.
Kis öcsémét tegnap kereszt-
tették, Rerső" nevet kapott.
Mit szed, Vilma? Reredát.*

R, r.

Rest gyermek nem szereti az iskolát. Róka, róka, ravasz róka, ne vidd el a csirkét! Rózsát szedtem bokrétába. Oda adtam jó anyámnak. Rossz ember hamar megijed. Ritka buza, melyben konkoly nincsen. Repdes a méhecske virágról virágra. Rosszat tész bár titokban, Isten előtt tudva van.

Rózsa-dal.

*Rózsa-ünnep, öröm-ünnep
gyönyörű kikelet;
Szép kis párok, gyöngyvirágok
fogjunk együtt kezet.
Hej, haj! mulassunk,
rózsa-danát danoljunk,
hej, haj! rózsa-danát danoljunk!*

15.

T, t, Ty, ty, F, f.
Terka megeteti a baromfiu-
kat. Ferencz a mezőre ment
szénát gyűjteni. Tamás
garda buzát arat.

T, t, Ty, ty, F, f.

Tiszteljed atyádat és anyádat! Fejedet hidegen, lábadat melegen tartsd! Törd meg a diót, ha belét meg akarod enni. Fekete földben terem a jó buza. Talál, a ki keres. Törpe csak törpe, ha hegytetőn áll is. Fáradt embernek édes méz az álma. Fehér czipó, sós túró, éhség ellen igen jó.

Ács és kovács.

— Ács leszek én, nem kovács,
 fűrész kell, nem kalapács.
 Ha a tetőt építem,
 nem lesz kormos a kezem.
 — Akármit beszélsz nekem,
 kovács leszek én belőlem;
 mert ha kovács nem volna,
 ács körmével faragna.

16.

D, d, Ds, ds.

*Danielt Daninak is hív-
ják. Egyik nénémnek Do-
rottya a neve. Derső
lepkét fog a réten.*

D, d, Ds, ds.

Deczember hónapban van karácsony. Dsidá-
nak is hívják a lándzsát. Dirmeg-dörmög a
medve, nincsen neki jó kedve. Dolgozni nem
szégyen. Drága kincs a jó hir. Dicsekedőt s
kevélyet soha senki nem szeret.

Ki a hibás?

Döngicsélt a kis méhe, a lányka hozzá méne,
megfogta a kis méhét, s a méh megcsipte kezét.

Gonosz vagy te méhecske, fáj a kis leány
keze. De gonoszabb a lányka, a méhét mért
bántotta!

17. A nagy betűk betűrendben.

A, Á, B, Cx, C, Cs, D,
 A, Á, B, Cz, C, Cs, D,
Ds, E, É, F, G, Gy, H,
 Ds, E, É, F, G, Gy, H,
I, J, K, L, Ly, M, N,
 I, J, K, L, Ly, M, N,
Ny, O, Ó, Ö, Ő, P, R,
 Ny, O, Ó, Ö, Ő, P, R,
S, Sz, T, Ty, U, Ú, Ü,
 S, Sz, T, Ty, U, Ú, Ü,
Ű, V, Z, Zs.
 Ű, V, Z, Zs.

18. Idegen szókban előforduló betűk.

Q, X, Y, q, x, y.
 Q, X, Y, q, x, y,

IV. RÉSZ.

OLVASÓKÖNYV.

1. Reggel.

A nap felkelt. A kis madár elhagyta fészékét, s vigan énekeli dalát. Hálát mond a jó Istennek az éjjeli nyugalomért. A pásztor már elhajtotta a teheneket a legelőre.

Édes atyám most fogja be a lovakat, kimegy a szántóföldre szántani. Edes anyám kis öcsémet öltözteti. Én már magam is fel tudok öltözni; mosdani s fésűlködni is magam szoktam.

Ha már teljesen felöltöztem, összeteszem kezeimet, s elmondom azt a szép reggeli imát, melyre édes anyám tanított:

Hozzád fohászkodom,
Óh Isten, jó Atyám,
Te őrzél engemet,
Homályos éjszakán:
Vezesse szent karod
Ma is gyermekedet,
Hogy el ne téveszszem
A te ösvényedet.

Óh adj erőt nekem
A jóhoz, Istenem,
Engedd áldásodat
Hálásan érzenem.
Óh védje szent karod
Kedves szüleimet;
Istenem és Atyám,
Halld meg kérésemet.

Amen.

2. Reggeli ének.

Zengd lelkem az új reggelt,
A nap im ismét felkelt,
Óh nap, mily gyönyörű vagy,
Az Úr jósága mily nagy!

Ma is terjeszsz áldást rám,
Ma is légy kegyes atyám,
Te, ki adtad éltemet,
Hallgasd meg kérésemet.

3. Az iskola.

Mikor még kisebb voltam, csak játszani szerettem. Most már iskolába járok, tanulni is szeretek. Az iskolában van a tanító. Tőle sok szépet és jót tanulok. Ha belépek az iskolába, köszöntöm őt. Azután leülök helyemre, csendesen olvasgatok vagy írok. A tanulást mindig imádsággal kezdjük meg. Mi így szoktunk imádkozni:

*Atyánk, add ránk áldásodat,
Hogy jól töltsük e napodat;
Hogy ne legyünk itt hiában
E szent célú iskolában!*

Amen.

Mikor a tanító beszél, oda vigyázunk. A ki nem figyel, keveset tanul. A tanító nagyon szereti a jó gyermekeket. Mi is szeretjük tanítónkat és szót fogadunk neki. Ha a tanulást elvégeztük, hazamegyünk; de előbb így imádkozunk:

*Hála neked, jó Istenünk,
Vigan lehet haza-mennünk,
Mert munkánkat jól végeztük,
Szívünk s lelkünket műveltük.
Add, hogy, a mi jót tanúltunk,
Otthon is meglássék rajtunk,
Jó szülőink örömére,
Szent neved dicsőségére!*

Amen.

4. A játék.

Sándorka még nem jár az iskolába, de azért van egész nap dolga. Kis fácskákból házat s tornyot épít. Édes apám hozott neki a vásárról kis szekeret s két lovat. A szekeret megrakja homokkal, a lovakat befogja, s a homokot elhordja házunk végébe. Ott kis pinczét s kemenczét csinál belőle. Ha mi hazamegyünk az iskolából, s lezékenket már megtanúltuk, együtt játszunk Sándorkával.

*Egyszer szembekötöst játszunk,
Máskor bujóst és lapdázunk.
Illik még hozzánk a játék,
Kis gyermekek vagyunk mi még.*

5. Gyermekek-játékok.

I.

Ispilángi rózsza.

*Ispilángi, ispilángi rózsza!
Rózsza volnék, piros volnék,
Karika volnék, gurdülnék,
Pénz volnék, csendülnék.*

*Kék selyem rostja,
Két garas híja;
Szeder-szemű szép Zsuzsika
Fordulj angyal-módra!*

II.

Medvés-játék.

*Bujj! bujj! medve!
Gyere ki a gyepre!
Ha kijöttél, légy csendesen,
Hogy a vadász rád ne lessen.
Bujj! bujj! medve!
Bujj ki a zöld gyepre!*

III.

Bujósdi.

*Kikik, kukuk, elbujok,
Egy kis sípot megfujok;
Bár a sípra vigyáztok,
Könnyen meg nem találtok.*

IV.

*Egy, kettő, három, négy,
Te kis leány, hová mégy?
— Zöld erdőbe virágért,
Minek az a virág?
— Szitát kötögetni.
Minek az a szita?
— Tejet szűrögetni.
Minek az a tej?
— Vaját köpülgetni.
Minek az a vaj?
— Aranykocsit kenégetni.
Minek az az aranykocsi?
— Márványkövet hordogatni.
Minek az a márványkő?
— Kis palotát építeni.
Minek az a kis palota?
— Sok szép játszó gyermeket
Beléje helyezni.*

6. Légy szüleid iránt háladatos!

Egy szegény özvegyasszonynak három gyermeke volt. Imrének hívták a legidősebbet. Imre jó fiú volt, az iskolában jól tanult. Mihelyt onnan kimaradt, elment egy gazda-emberhez szolgálatba, hogy bérével édes anyját segítse.

Haza is vitte első évi bérét, s átadta édes anyjának. A jó anya úgy megörült, hogy szinte sírt örömeiben. Azután így szólt Imréhez: „Édes fiam! pénzed nem kell, majd felnevelem én testvéreidet is Isten segedelmével, mint tégedet felneveltelek. De mivel oly jószívű voltál hozzám, pénzedet megtakarítom számodra.“

Imre azután is hazahordta pénzét édes anyja kezébe. A jó Isten meg is áldotta. Utóbb derék gazda-ember lett belőle, a mikor aztán édes anyját is magához fogadta.

7. Köszöntők.

I.

*Midőn ilyen korán
Ma kezet csókolok,
Tudod-e jó atyám,
E kis szív mit dobog?*

*Azt sugja, azt mondja
Itt benn a szeretet:
Élj, édes jó atyám,
Szép boldog éveket!*

II.

*Mint galamb a buzát,
S a kis madár fiát,
Jó anyám, úgy szeret
Kis szívem tégedet.*

*És a mint szüntelen
Ver, dobog édesen,
Egyre azt mondja ám:
Élj soká, jó anyám,
Élj boldog éveket,
És szeress engemet!*

8. Az asztali ima.

Vásár volt a városban. A fogadóban sok vendég volt már együtt. Terített asztaloknál ültek. Nagy lármá közt költöttek el ebédjöket.

Ekközben bejött egy tisztas papi ember is kis fiával. Leültek és kérték ebédet. A pinczér hamar elhozta az ételt. Feláll erre a kis fiú, s szép csengő hangon elmondja asztali imáját:

„Úr Isten, mennyei szent Atyánk! Áldj meg minket s áldd meg ezen eledeleket, melyeket a te nagy jóvoltodból adtál nekünk! Amen.“

Elesendesült most egyszerre mindenki. Meghatottan hallgatták a szép imát. Többen utána is mondták, s föltették magukban, hogy ezután ők sem ülnek ima nélkül az asztalhoz.

9. I m á k.

Étel előtt.

Jövel Jézus, légy vendégünk,
Áldd meg, a mit adtál nekünk!

Amen.

Étel után.

A ki ételt, italt adott,
Annak neve legyen áldott!

Amen.

Te adtad nekünk az ételt,
Jó Istenünk, hogy éljünk,
Ezen drága áldásodért
Hálát mond neked szivünk!

Amen.

10. A tavasz.

A tél elmúlt. Az erdők s kertek fái kizöldültek. A méhek s pillangók ellepik a rét virágait. A pacsirta a magasba szállva hallatja szép énekét. A fecske felkeresi régi fészket. A gólya a házak tetején kelepel. A fülemile a bokorban dalol.

A gazda előkészíti az ekét és a boronát. Itt a szántás, vetés ideje! Az asszonyok a kertben dolgoznak: ásnek, vetnek, ültetnek, öntöznek.

A gyermekek iskola után az udvaron s a kertekben játszadoznak, vagy kis libákat őriznek a réten. Ekközben néha eldalolják:

*Zöldül a lomb, szól a madár,
Virít a rét, tavasz van már!
Mozog fűben a kis bogár,
Melegíti a napsugár.*

11. Husvét.

A szép tavasz érkezett. Elhozta magával husvét szép ünnepét. Az emberek ünnepi ruhában járnak az utcán. Szebb ruhájokba öltözködtek a gyermekek is. Egyszer csak megkondúlnak a toronyban a harangok. Templomba siet a falú kicsinye nagyja. Az orgona hangjai mellett felhangzik a buzgó ének:

*Keresztyének, örvendjetek,
Ránk víg nap virradott;
Istennek hálát zengjetek,
Jézus feltámadott!*

Ének végeztével a lelkész a szószékre megy fel, s onnét tanítja az egybegyűlt híveket. Elmondja, hogy Jézus nem halt meg, hanem örökké él, s mindig velünk van.

12. A kert.

Házunk mellett van a kertünk. A kertet *sövénynyel*, *deszkával* vagy *kőfallal* kerítik be. A mi kertünk *eleven sövénynyel* van kerítve. A kerítésen *léczajtó* van, azon járunk a kertbe.

A kert *ágyakra* van osztva. Az ágyak között utak vannak. Az egyik ágyban nő a *tulipán*, a *szegfű*, a *rózsa*, a *viola*; ezek virágok. A másik ágyba *borsót*, *hagymát*, *petrezselymet*, *sárga-répát*, *salátát* vetnek; ezek mind kerti vetemények. A kert nagyobb részében *almafák*, *körtefák*, *cseresnyefák*, *szilvafák* s *diófák* vannak.

Tavaszzal a kertet felássák, s az ágyakba elvetik a magvakat. Az Isten ád jó esőt és meleg napfényt, s az ágyak nem sokára kizöldülnek, a fákat pedig illatos virágok díszítik.

13. A kis kert.

*Van nekem egy kis kertem,
Magam ápolgatom,
Van sok szép-faj csemetém
Magam oltogatom.*

*Virágot is ültettem,
Telik bokrétára,
Apám, anyám s tanítóm
Születésnapjára.*

14. A fészek.

A kis Elemér az ablaknál állott. Meglátott az udvaron egy kis madarat, mely épen néhány szalmaszálat tartott szájában. Igen tetszett ez a gyermeknek, s így szólt anyjához: „Kedves anyám! mit csinál a kis madár avval a szalmaszállal?”

Anyja így felelt: „Fészket készít abból. Keres még hozzá puha tollat és mohot, azzal béleli

ki fészket, hogy meleg legyen. Fészkében úgy alszik a kis madár, a mint te kis ágyadban. Tudod-e mit csinál a madárka, ha a fészek készen van? Tojásokat rak belé, aztán teste melegével kikölti azokat. A tojásokból kis madárfiak lesznek.

15. A fiúcska és a madárka.

Kis fiúcska szépen kérlek tégedet,
Ne jöjj közel, ne bántsd kicsiny fészkeket.
Fészkemben, lásd, fiacskáim pihennek,
Ha közel jössz, szegények megijednek.

Közel menni óhajtott a gyermek bár,
De meghatja kérésével a madár.
Nem megy oda, s lárma nélkül veszteg áll.
A madárka fiaihoz visszaszáll;
S befödözvén szárnyaival édesen,
Ezt csipegte: köszönöm, jó gyermekem!

16. Az ibolya.

A bokor alatt lakott egy kis ibolya; más ibolyák is laktak mellette. A kis ibolya egész télen aludt. Jó gazdája, a bokor, ősszel reá hullatta lombját s betakarta meleg takaróval. Tavaszkor a kis ibolya felébredt. Jó anyja, a föld, elég nedvet adott neki; ezt az ibolya sok finom gyökerével beszította. Nőtt nemsokára sok zöld levele. Maga az ibolya egy nyélen ült a levelek között. Ruhája öt kék színű levélkéből állott.

A bokor jót tett az ibolyával; ezt az ibolya jó illattal köszönte meg. De eljöttek a gyermekek; megkeresték az ibolyát, leszedték társaival együtt, s haza vitték édes anyjuknak.

*Mint a kis ibolya,
Mely elrejtve nyílik,
Jó légy, bár nem látnak,
S azt tedd, a mi illik.*

17. A galambkához.

Fehér galamb turbékoló madárka,
Gyere hozzám, nem bánt a kis leányka.
Buzát hoztam, tenyeremből etetlek,
Italt neked friss forrásból merítek.
Szárnyaidat megsimítom szépecskén,
Szállj vállamra, úgy eljátszunk kettecskén.

18. A bárány.

A bárány kedves házi állat. Olyan szelíd, hogy kéz-
ből is lehet etetni. A legelőn vigan ugrál anyja mellett.
Néha-néha füvet is szedeget, de legjobban szereti a tejet.

A bárány feje gömbölyded, szája és orra előre nyu-
lik. Fején van két szeme és két füle. A bárány négy
lábon jár. Lábai nagyon vékonyak. Mindenik lábán két
ujj van. Mindenik ujjat kemény köröm fedi, ezt csülök-
nek vagy patának hívják. A bárány ruhája meleg gyapjú.
Ez rendesen fehér színű, ritkán tarka vagy egészen fekete.

Nyáron a juhász minden bárányt megmos egyszer,
aztán lenyirja róluk a gyapjút. A gyapjúból lesz a posztó.
Posztóból készül sokféle ruha. Az én dolmányom is posz-
tóból van.

A bárány húsa jó ízű. Bőréből prémet vagy kesztyűt
készítenek, beléből húrt a hegedüre.

Bárányból lesz a nagy birka vagy juh.

19. Kedves bárányka.

Kedves kis báránykám,
Jössz te ide frissen!
Zöld füvecskét hoztam,
Kertecskémbe szedtem.

Friss vizet is hozok,
Nincs messze a kutunk;
Ha jól ettél, ittál,
Majd együtt játszhatunk.

20. A tyúk.

Van nekem egy kendermagos
Pettyegetett tyúkom,
Korán reggel, délben este,
Mindig van rá gondom.
Tyúkom mondja: „Koty, koty, koty,
Gazdasszonyka gondoskodj!”
Ezt is mondja: „kotkodács,
Minden napra egy tojás,
Kot-kot-kot-kot-kotkodács!”

21. A határ.

A helységen kívül van a *mező*. Ott vannak a *szántó-földek*. Azokat a földművesek *fölszántják ekével*, aztán bevetik maggal s *beboronálják*. A mag kikel, a szép zöld *vetés* megnő s nemsokára megéri. Isten megáldja a szántóvető munkáját s ád gazdag *aratást*.

A mezőn teremnek a különféle *gabonafajok*: a buza, rozs, árpa, zab. Ott terem még a kukoricza, burgonya, kender, len. A mezőn *takarmány-növényeket* is termesztenek; ilyen a lóher és luczerna.

A határban van a *rét* is. A réten *fű* terem. A fű között tarka virágok is illatoznak. A fűvet lekaszálják s megszárítják. Így lesz a *széna*.

A szántóföldeken túl van az *erdő*. Az erdőben sok fa terem. Itt nő a tölgyfa, bükkfa, nyírfa, fenyőfa. Ezek erdei fák.

22. Mikor szép?

*Akkor szép az erdő, mikor zöld,
Mikor a vadgalamb benne költ.
Akkor szép a kis lány, mikor jó,
Mikor úgy fog rajta a szép szó.*

*Akkor szép a mező, mikor zöld,
Mikor a fürjecske benne költ.
Akkor szép a kis lány, mikor vig,
Mikor mint a galamb, oly szelíd.*

23. A nyár.

<i>Beköszöntött a meleg nyár,</i>	<i>Megáldja a dolgos kezét,</i>
<i>Éget, forráz a napsugár;</i>	<i>A munkásnak ad kenyeret.</i>
<i>De az égből szép eső hull,</i>	<i>Adj Istennek, ember, hálát,</i>
<i>S a hervadt rét megint virul.</i>	<i>S köszönd meg a nyár áldását.</i>

24. A zivatar.

Gábor elment az erdőre, hogy beteg anyjának epret szedjen. Igen meleg volt. Gábor egészen megizzadt az eperszedésben. De azért nem nyugodott, míg kosárkáját tele nem szedte. Ekkor mosolyogva nézett a szép gyümölcsre, és arra gondolt, hogy mily nagy örömet szerez majd vele édes anyjának. Azután leült egy nagy tölgyfa alá, hogy kipihenje magát. Alig hogy leült, mindjárt elnyomta az álom.

Azalatt nagy zivatar támadt. Sötét felhők emelkedtek, villámok cikáztak, és mindegyre erősebben mendörgött. A fiú ijedten ébredt föl. Hirtelen eszébe jutott, a mit tanítója mondott, hogy zivatarban nem jó fa alatt állni. Gyorsan fogta kosarát és elsietett a fa alól. Alig ment el onnét, egyet villámlott, nagyot dördült, és cikázva csapott a villám a tölgyfába, mely alatt előbb ült. Gábor átérezte, de baj nélkül térhetett haza anyjához.

25. A méhecske.

*A méhecske napestig száll,
Míg magának étket talál;
Mégis ő mind meg nem eszi,
A felét is haza viszi.*

*A feléből házat épít,
Más feléből mézet készít;
Lesz is télen jó falatja,
Mert nyáron megtakarítja.*

*Szeretem én a kis méhet,
Készít nekem édes mézet;
De még jobban a szorgalmát,
Követem is jó példáját.*

26. A jószivű kaszás.

Egyszer egy szorgalmas gazda lóheret kaszált a mezőn. A sűrű lóherben meglát egy madárfészket. Épen mellette vágott el kaszájával. A fészekben hat meztelen fióka ült. A kaszás megállt s így szólt: „Oh be kár, hogy még nem tudtok repülni! Itt e kopasz tarlón most majd elvesztek.”

A jószivű kaszás tovább kaszált; de a fészek körül a lóheret meghagyta. Így a fészek védve volt. Az öreg madarak aggodalom nélkül nevelhették fel a kis fiókákat.

27. A bölcs tanács.

*Egykor a nagy szénagyűjtők
Kis egeret fogtak.
Hová tegyék, hogy büntessék?
Ezen tanakodtak.*

Egyik mondá: „kutba vele!”

Másik mondá: „nyársat bele!”

S harmadik nagy bölcsen mondá:

„Tegyük a nagy boglya alá!”

„Jó lesz biz a! jó lesz biz a! — mondák

Majd az agyonnyomja!”

28. Talányok.

1. Ha nem látom, felveszem,
Ha látom, fel nem veszem.
2. Nekem is van, neked is van,
Kertben kis kórónak is van.
3. Se ajtaja, se ablaka,
Mégis négyen laknak benne.
4. Van egy virág jól ismerem,
Szúrós tövis között terem;
Hajnal-piros a levele.
Mondjam-e, hogy mi a neve?
5. Miért hunyja be a kakas a szemét, mikor kukoríkol?
6. Ha feldobják fehér, ha leesik sárga. Mi az?
7. Ha felveszem is sír, meg ha leteszem is sír. Mi az?
8. Mikor fél a nyul?
9. Miféle kő van legtöbb a vízben?
10. Mindennap látjuk, szeretjük is, és még sem tudunk rá
nézni. Mi az?

29. A vadgalamb és a szarka.

A vadgalamb a szarkát kérte meg, hogy tanítsa meg őt a fészekrakásra, mert ebben a szarka igen nagy mester. A szarka szívesen elvállalta a tanítást. Fészekrakás közben, míg egy-egy galyat helyére illesztett, mindig mondogatta a maga módján:

— Csak így, csak úgy! csak így, csak úgy!

A vadgalamb erre búgó hangján mindig azt felelte:

— Tudom, tudom, tudom!

A szarka elhallgatta azt egy darabig, de utoljára megharagudott. „Ha tudod, hát csináld!” S ott hagyta a fészket fele munkájában.

A vadgalamb aztán azóta sem tudott ebből a mesterségből többet megtanulni.

30. A négy évszak.

Nagyon szeretem a telet,
Kivált ha szánkázni lehet.
A tavasznak nincsen párja,
Azt mindenki alig várja.
S beh jó, mikor beáll a nyár,
Minden ember fürdeni jár.
Hát még az ősz ha megjelen,
Gyümölcs van ám töméntelen.

31. Este.

A nap lement. A levegő meghűvösült. A fák leveleit gyenge szellő lebegteti. A virágok s füvek harmatosak.

A méhecske visszasiet a kasba. A madarak elülnek; csak a fülemüle zengedez még a bokorban. Az éji bogarak előbujnak s zúgva, donogva repkednek a levegőben.

A munkások hazafelé ballagnak a mezőről. Hazahajt a pásztor is. Messziről hallatszik a kolomp hangja. A gazdasszony siet kinyitni a kaput, azután vizet merít a vályuba. Egyszer csak megkondúl az esteli harangszó. Apa, anya, gyermekek és cselédek körülülük a tölgyfasztalt, áhitatosan imádkoznak, s azután elköltik az egyszerű vacsorát. Vacsora után kiki aludni megy, hogy holnap új erővel foghasson munkához.

*A nap lemegy, az éj beáll,
Álom jő szememre,
Jó Istenem, viselj gondot
Alvó gyermekedre.*

32. Esti dal.

Már a szép nap lenyugodott,
Egészen bealkonyodott,
Ég sötétbe vonta magát,
Adjon Isten jó éjszakát.

Köszönöm, mi jót ma adtál,
Istenem, s hogy megtartottál;
Adj az éjjel is oltalmat,
A fáradtnak nyugodalmat.

Amen.

33. Az anyának bölcsőéneke.

Szemem fénye, mindenem,
Szenderülj el gyermekem,
Jó anyád az altatód,
Hű keze a ringatód.

Szunnyadj, kincsem, biztosan,
Ört állunk mi párosan:
Isten, a ki alkotott,
Anyád, a ki szoptatott.

14949

